

Božica Cvjetko*

ZAKONSKA I SUDSKA POLITIKA KAŽNJAVANJA MALOLJETNIKA I MLAĐIH PUNOLJETNIKA KAZNOM MALOLJETNIČKOG ZATVORA (1998.-2003.)

Kazna maloljetničkog zatvora kao kazna lišenja slobode među maloljetničkim sankcijama jedina je prava kaznenopravna sankcija i kao takva ultima ratio maloljetničkog kaznenog prava. Ta se sankcija može pod uvjetima iz čl. 109. Zakona o sudovima za mladež izreći i mlađim punoljetnim osobama. Autorica u članku govori o posebnosti kazne maloljetničkog zatvora s obzirom na uvjete izricanja, trajanje sankcije, svrhu sankcije i sadržaj sankcije. Iznosi rezultate analize o trajanju kazne maloljetničkog zatvora po pojedinim godinama i po teritorijalnoj rasprostranjenosti, odnosno trajanju kazne maloljetničkog zatvora prema vrsti počinjenog djela.

Analizirajući povezanost vrste kaznenih djela s kaznom maloljetničkog zatvora, proizlazi da je maloljetnicima za počinjena kaznena djela u najvećem broju slučajeva izrečena kazna maloljetničkog zatvora do 5 godina, a tek iznimno kazna zatvora u duljem trajanju. Što se pak tiče duljine kazne maloljetničkog zatvora izrečene mlađim punoljetnicima za pojedina kaznena djela, proizlazi da je prema 80% mlađih punoljetnika izrečena kazna zatvora u trajanju do 2 godine.

Imajući u vidu zakonski maksimum kazne maloljetničkog zatvora od 5 i 10 godina, može se reći da je analiza pokazala da se iskorištenost zakonskog okvira od sudova prema maloljetnim i mlađim punoljetnim počiniteljima kaznenih djela, pa i onda kad je riječ o najtežim kaznenim djelima, kreće u njegovim donjim granicama.

UVOD

U okviru znanstvenog projekta Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu i Akademije pravnih znanosti Hrvatske pod nazivom *Zakonska i sudska politika kažnjavanja u Republici Hrvatskoj* provedeno je i istraživanje kazne maloljetničkog zatvora. Analiza je načinjena na uzorku od 127 mladih počinitelja

* Božica Cvjetko, zamjenica glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske

kaznenih djela (maloljetnika i mlađih punoljetnika) s područja cijele Republike Hrvatske kojima je nakon stupanja na snagu Zakona o sudovima za mladež u razdoblju od 1998. do 2003. godine pravomoćno izrečena ta sankcija.

Posebno su analizirani podaci za maloljetnike koji su kaznena djela počinili u dobi od 16. do 18. godine života, a posebno za mlađe punoljetnike koji su u vrijeme izvršenja kaznenog djela navršili 18, a nisu navršili 21 godinu života.

Analiza obuhvaća sljedeće podatke: trajanje kazne maloljetničkog zatvora po pojedinim godinama i po teritorijalnoj rasprostranjenosti, trajanje kazne maloljetničkog zatvora prema vrsti počinjenog kaznenog djela i rezultat žalbi podnesenih od državnog odvjetnika i/ili maloljetnika i mlađeg punoljetnika.

ZAKONSKA POLITIKA KAŽNJAVANJA

Kazna maloljetničkog zatvora kao kazna lišenja slobode među maloljetničkim sankcijama jedina je prava kaznenopravna sankcija i kao takva *ultima ratio* maloljetničkog kaznenog prava. Ona se razlikuje od kazne zatvora općeg kaznenog prava i s tom se sankcijom ne može uspoređivati.

Zakonodavac u propisu čl. 23. Zakona o sudovima za mladež govori o posebnosti kazne maloljetničkog zatvora s obzirom na uvjete izricanja, trajanje sankcije, svrhu sankcije i sadržaj sankcije.

Uvjeti izricanja kazne maloljetničkog zatvora

Što se tiče uvjeta izricanja, tri su osnovna uvjeta koja moraju biti kumulativno ostvarena da bi se maloljetniku mogla izreći ta sankcija. Mora se raditi o starijem maloljetniku, dakle osobi koja je u vrijeme izvršenja djela navršila 16 godina života, maloljetnik mora počiniti kazneno djelo određene težine, tj. ono za koje je zakonom propisana kazna zatvora od 5 godina ili teža kazna, te konačno sud s obzirom na narav i težinu kaznenog djela i visok stupanj krivnje mora doći do uvjerenja da je potrebno kažnjavanje maloljetnika.

Dok se za prva dva uvjeta - dob i propisanu kaznu zatvora - može govoriti o objektivnim kriterijima, pitanje je o kakvom se to djelu s obzirom na narav i težinu, odnosno o kojem se stupnju krivnje mora raditi da bi maloljetniku bila izrečena kazna maloljetničkog zatvora.

Tu sankciju sud će svakako izreći kada je maloljetnik, primjerice, počinio kazneno djelo ubojstva na brutalan i bezobziran način, odnosno ako je na organizirani način počinio kazneno djelo zlouporabe opojnih droga čiji je objekt izvršenja bila veća ili velika količina opojne droge. To i unatoč tome što bi se inače utjecaj na ličnost, razvoj i vladanje maloljetnika mogao postići nekom

od odgojnih mjera. Jednako tako u slučaju počinjenog razbojstva pri ocjeni stupnja krivnje važnu će ulogu imati činjenica je li oštećeniku nanesena ozljeda, je li djelo unaprijed planirano ili je pak rezultat određenog trenutka.

Postoje i takve situacije kada maloljetnik počini doduše teško kazneno djelo - primjerice ubojstvo oca, međutim nije riječ o visokom stupnju krivnje, jer je otac u alkoholiziranom stanju svakodnevno i kroz dulje razdoblje zlostavljao maloljetnika i njegovu obitelj. U tom slučaju unatoč naravi i težini počinjenog djela neće se raditi o visokom stupnju krivnje i prema maloljetniku je moguća primjena neke druge maloljetničke sankcije.

Kazna maloljetničkog zatvora može se pod uvjetima iz čl. 109. Zakona o sudovima za mladež izreći i prema mlađim punoljetnim osobama. Sukladno intenciji zakonodavca, prema tom propisu na mlađeg punoljetnog počinitelja kaznenog djela mogu se primijeniti odredbe koje vrijede za maloljetne počinitelje kaznenih djela, *ako se s obzirom na vrstu kaznenog djela i način njegova izvršenja može zaključiti da je ono u velikoj mjeri odraz počiniteljeve životne dobi, a okolnosti koje se odnose na njegovu ličnost opravdavaju uvjerenje da će se svrha sankcije postići izricanjem kazne maloljetničkog zatvora*. Pritom se uzimaju u obzir osobne i obiteljske prilike mladog počinitelja koje upućuju na pozitivnu kriminološku prognozu njegova budućeg ponašanja. Dakle, mora biti riječ o tzv. "mladenačkom deliktu" odnosno, drugim riječima, ne bi smjela biti riječ o kaznenim djelima koja su po vrsti i načinu izvršenja karakteristična za odrasle punoljetne osobe, kao primjerice pronevjera novca, pornografija, organizirana preprodaja opojnih droga ili ako je riječ o brojnim i težim djelima imovinskog karaktera. U tom kontekstu treba i promatrati rezultate dobivene analizom maloljetničkog zatvora izrečenog mlađim punoljetnim osobama.

Trajanje kazne maloljetničkog zatvora

O odmjeravanju kazne maloljetničkog zatvora govori čl. 24. Zakona o sudovima za mladež. Zakonski minimum kazne maloljetničkog zatvora je 6 mjeseci, a maksimum 5 i 10 godina. Za izricanje maloljetničkog zatvora u trajanju do 10 godina postoje alternativno dva uvjeta. Mora biti počinjeno kazneno djelo za koje je propisana kazna dugotrajnog zatvora ili najmanje dva kaznena djela za koja je propisana kazna dulja od 10 godina zatvora. Pri odmjeravanju kazne sud je dužan uzeti u obzir sve okolnosti koje utječu na visinu kazne iz čl. 56. st. 2. KZ, tj. stupanj krivnje, pobude iz kojih je djelo počinjeno i jačinu ugrožavanja ili povrede kaznenim djelom zaštićenog dobra, zatim okolnosti pod kojima je kazneno djelo ostvareno, *ali i stupanj zrelosti maloljetnika, vrijeme potrebno za njegov odgoj, obrazovanje i stručno osposobljavanje*.

Prema stupnju krivnje kazna može biti i kraća ako se odgoj i ostale svrhe kažnjavanja mogu postići u kraćem trajanju. Nesporno je, međutim, da se maloljetnički zatvor ne može odmjeriti u duljem trajanju od propisane kazne za počinjeno djelo, ali ta kazna ne smije biti ni dulja od one koja bi se izrekla punoljetnoj osobi za isto kazneno djelo počinjeno na isti način.

Za razliku od punoljetnih osoba za stjecaj kaznenih djela sud sukladno propisu čl. 25. ZSM maloljetniku izriče jedinstvenu kaznu zatvora, bez prethodnog utvrđivanja kazne za svako pojedino djelo, međutim, pridržavajući se okvira iz propisa čl. 24. ZSM.

Što se tiče zakonskog minimuma kazne od 6 mjeseci, izricanje takve kazne u pravilu bi trebalo izbjegavati, jer takav kratkotrajni boravak u zatvoru i atmosfera u njemu mogu na maloljetnika imati negativan učinak, a s druge strane u tom se vremenu vrlo teško mogu postići odgojne svrhe, kao i obrazovanje i stručno osposobljavanje. Iz tog razloga, ako sudac za mladež na osnovi pažljive procjene maloljetnikove ličnosti - posebno stupnja maloljetnikove zrelosti - dođe do zaključka da kazna od 6 mjeseci maloljetničkog zatvora ne bi ostvarila svoju svrhu, trebalo bi primijeniti pridržaj maloljetničkog zatvora uz odgojne mjere pojačanog nadzora i posebne obveze.

To ne znači da u pojedinim slučajevima ne bi valjalo izricati kratkotrajne kazne zatvora. Primjerice, kada je riječ o mladoj osobi koja je prvi put kazneno evidentirana, ima sređene osobne i obiteljske prilike, a počinila je kazneno djelo izazivanja prometne nesreće s teškim posljedicama ili pod utjecajem alkohola ili kad je riječ o mladoj osobi koja je stjecajem okolnosti, u grupi u kojoj se slučajno našla, počinila kazneno djelo, primjerice razbojništvo ili tešku tjelesnu ozljedu. Također bi bilo opravdano izreći kaznu maloljetničkog zatvora u kraćem trajanju kad je riječ o mladoj osobi koja je počinila kazneno djelo vezano uz zlouporabu opojnih droga, a koja je i sama ovisnik te se pored ostalog kraćim boravkom u zatvoru može pripremiti za odlazak u komunu.

Svrha maloljetničkog zatvora

Propis čl. 5. Zakona o sudovima za mladež propisuje da je unutar opće svrhe kaznenopravnih sankcija (čl. 6. KZ) svrha maloljetničkog zatvora pružanjem zaštite, brige, pomoći i nadzora te osiguranjem opće i stručne izobrazbe maloljetnog počinitelja kaznenih djela utjecati na njegov odgoj, razvijanje njegove cjelokupne ličnosti i jačanje njegove osobne odgovornosti. Svrha je, dakle, kazne maloljetničkog zatvora specijalna prevencija, a to znači da maloljetnik ubuduće ne čini kaznena djela, odnosno generalna prevencija, a to je spoznaja drugih da se za počinjeno kazneno djelo kazneno i odgovara odnosno opomena drugima da ne čine kaznena djela.

Sadržaj sankcije

Sadržaj maloljetničkog zatvora propisan je odredbama o izvršavanju te sankcije (čl. 102.-106. ZSM). Tako sukladno intenciji zakonodavca osuđenim maloljetnicima treba tijekom izdržavanja kazne omogućiti odgovarajuću izobrazbu za zanimanje prema njihovim znanjima, sposobnostima, sklonostima i dosadašnjoj djelatnosti, a prema mogućnosti kaznenog zavoda. Maloljetniku ujedno treba omogućiti održavanje kontakata s osobama izvan zatvora putem pisama, telefona, primanja posjeta, dopusta i dr. Zakonodavac naglašava da stručne osobe u službi tretmana moraju imati dovoljno znanja s područja pedagogije i psihologije. Više o sadržaju sankcije trebao bi reći Zakon o izvršavanju kazne maloljetničkog zatvora koji je već bio u proceduri, ali se s njegovim donošenjem zastalo zbog pitanja u čijoj će se nadležnosti provoditi odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod koja je sada u nadležnosti Ministarstva pravosuđa.

SUDSKA POLITIKA KAŽNJAVANJA MALOLJETNIKA I MLAĐIH PUNOLJETNIKA

Maloljetnici

Analiza kazne maloljetničkog zatvora obuhvaća 56 pravomoćno izrečenih odluka kojima je prema maloljetnicima izrečena ova sankcija.

Tablica 1 pruža uvid u ukupan broj osuđenih maloljetnih osoba. Iz tih podataka proizlazi da su se suci u dvije trećine slučajeva odlučili za kaznu zatvora u trajanju do 2 godine, pa tako u 18 ili 32,2% slučajeva do jedne godine, a u 19 ili 34,0% slučajeva od 1 do 2 godine.

Tablica 1.

Maloljetnici - duljina trajanja maloljetničkog zatvora

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	Ukupno aps. %	
Ukupno kazni malo- ljetničkog zatvora	4	12	9	13	5	13	56	100
6 mj.	1	1	3	1	1	2	9	16,1
6-12 mj.		2		2		5	9	16,1
1-2 g.	2	3	3	7	2	2	19	34,0
2-3 g.			1	1		3	5	8,9
3-4 g.	1	1					2	3,6
4-5 g.			1	1		1	3	5,3
5-6 g.		3		1			4	7,1
6-7 g.			1				1	1,8
7-8 g.								
8-9 g.		1			2		3	5,3
9-10 g.		1					1	1,8

Podaci o teritorijalnoj rasprostranjenosti pokazuju da je najviše kazni maloljetničkog zatvora izrečeno na području Zagreba, dok Dubrovnik, Gospić, Slavonski Brod i Vukovar nisu uopće primijenili tu sankciju (tablica 2 - prilog I).

Iz prikupljenih podataka u tablici 3 - prilog II o duljini kazne maloljetničkog zatvora izrečenog za pojedina kaznena djela slijedi da je polovici od 56 osuđenih maloljetnih osoba izrečena kazna maloljetničkog zatvora za kaznena djela protiv imovine (30 ili 53,6%), a zatim po broju slijede maloljetnici koji su počinili kaznena djela protiv života i tijela (13 ili 23,2%). Šestorici maloljetnika izrečena je kazna zbog kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa, a četvorici maloljetnika zbog zlouporabe opojnih droga. Ostala kaznena djela za koja je izrečena kazna su kazneno djelo iznude iz čl. 234. st. 1. KZ, opće opasne radnje iz čl. 263. st. 1. KZ i izazivanja prometne nesreće iz čl. 272. st. 3. KZ.

Ako se ta kaznena djela stave u odnos s duljinom kazne maloljetničkog zatvora, proizlazi da je kazna zatvora u trajanju do 2 godine izrečena pretežno za kaznena djela protiv imovine, i to za kazneno djelo teške krađe iz čl. 217. st. 1. KZ, razbojništva iz čl. 218. st. 1. i 2. KZ i razbojničke krađe iz čl. 219. st. 1. KZ (24 ili 34,0%). U toj kategoriji osoba nalaze se, međutim, i maloljetnici koji su počinili i kaznena djela ubojstva iz čl. 90. KZ i teškog ubojstva iz čl. 91.

KZ, ali i kazneno djelo silovanja iz čl. 188. st. 1. i 2. KZ. Samo devetorici maloljetnika izrečene su kazne u trajanju duljem od 5 godina. Uvidom u spise utvrđeno je da se od toga u dva slučaja radilo o kaznenom djelu ubojstva iz čl. 90. KZ, a u pet slučajeva kaznenom djelu teškog ubojstva iz čl. 91. KZ. Samo u jednom slučaju, i to za kazneno djelo teškog ubojstva, izrečena je kazna zatvora u trajanju od 10 godina (tablica 3 - prilog II).

Iz obrazloženja presuda uočava se da se suci pretežno odlučuju za kazne maloljetničkog zatvora do 2 godine kada je riječ o maloljetnicima višestrukim kriminalnim povratnicima kojima su prije već izricane raznovrsne odgojne mjere, koje nisu ostvarile odgojne svrhe. S tim u svezi postavlja se pitanje hoće li se u takvim slučajevima, osobito onima s izrečenom kaznom do 6 mjeseci kao i onima od 6 mjeseci do 1 godine, moći osigurati preventivna funkcija sankcije. Pritom treba uzeti u obzir da je riječ o mladim osobama s različitim oblicima devijantnog ponašanja koje i same pate od brojnih osobnih problema i dolaze iz obitelji opterećenih strukturalnim deficitima.

U analiziranim predmetima (56) žalbe su podnesene u 42 maloljetnička predmeta, dok u 14 slučajeva žalbu nije podnio ni maloljetnik, a ni državni odvjetnik (tablica 4).

Tablica 4.

Maloljetnici - odnos podnesenih i nepodnesenih žalbi (1998.-2003.)

Ukupno kazni maloljetničkog zatvora	56	100
Podneseno žalbi	42	75,0
Nije podnesena žalba	14	25,0

Uvid u ishod žalbenog postupka daje tablica 5.

Tablica 5.

Maloljetnici - drugostupanjske odluke u povodu žalbe na kaznu
(1998.-2003.)

Odluka višeg suda	Žalba državnog odvjetnika	Žalba maloljetnika	Žalba državnog odvjetnika i maloljetnika	Ukupno	
				Aps.	%
Kazna potvrđena		21	7	28	66,6
Kazna snižena		6	1	7	16,7
Kazna povišena	2		5	7	16,7
Ukupno	2	27	13	42	100

Promatrajući te podatke vidi se da se od 42 ukupno podnesene žalbe zbog kazne državni odvjetnik žalio u 15 slučajeva, a maloljetnik u 40 slučajeva. Pritom se vidi da je sud drugog stupnja u 28 ili 66,7% slučajeva potvrdio prvostupanjsku presudu, zatim u 7 ili 16,7% slučajeva kaznu snizio odnosno u istom apsolutnom i relativnom broju kaznu povišio.

Odluka višeg suda kojom se žalba zbog kazne odbija daleko je više (70%) zastupljena među žalbama izjavljenim od maloljetnika nego što odbijene žalbe sudjeluju u broju izjavljenih žalbi od državnog odvjetnika (46,6%).

S druge strane u povodu žalbe državnog odvjetnika kazna je povišena u 46,6% slučajeva, a u povodu žalbe maloljetnika snižena u samo 2,5% slučajeva.

Tablice 6 (prilog III), 7 i 8 pokazuju u koliko je slučajeva i za koja kaznena djela presuda u pogledu odluke o kazni potvrđena odnosno kazna snižena ili povišena.

Tablica 7.

Maloljetnici - kazna u povodu žalbe snižena (1998.-2003.)

	Kazneno djelo	Prvostupanjska odluka	Žalba državnog odvjetnika	Žalba maloljetnika	Drugostupanjska odluka
1	čl. 125. st. 2. otmica	3 g.		da	2 g.
2	čl. 173. st. 2. zlouporaba opojnih droga	1 g.		da	6 mj.
3	čl. 188. st. 2. silovanje	5 g.		da	4 g. i 6 mj.
4	čl. 217. st. 1. teška krađa	6 mj.		da	5 mj.
5	čl. 217. st. 1. teška krađa	1 g. i 3 mj.		da	8 mj.
6	čl. 218. st. 2. razbojništvo	3 g.	da	da	2 g.
7	čl. 219. st. 1. razbojnička krađa	1 g.		da	9 mj.

Tablica 8.

Maloljetnici - kazna u povodu žalbe povišena (1998.-2003.)

	Kazneno djelo	Prvostupanjska odluka	Žalba državnog odvjetnika	Žalba maloljetnika	Drugostupanjska odluka
1	čl. 90. ubojstvo	3 g. i 6 mj.	da	da	5 g.
2	čl. 90. ubojstvo	odgojni zavod	da		4 g.
3	čl. 91. teško ubojstvo	6 g.	da	da	8 g.
4	čl. 91. teško ubojstvo	5 g. i 6 mj.	da	da	8 g.
5	čl. 188. st. 2. silovanje	5 g.	da	da	8 g.
6	čl. 218. st. 2. razbojništvo	odgojni zavod	da		1 g.
7	čl. 219. st. 1. razbojnička krađa	6 mj.	da	da	10 mj.

Kazne su u pravilu povišene za delikte nasilja nad osobama, a među “povišenim” kaznama nađena su i dva slučaja kada je viši sud odgojnu mjeru upućivanja u odgojni zavod preinačio u kaznu maloljetničkog zatvora.

Mlađi punoljetnici

Analiza kazne maloljetničkog zatvora za mlađe punoljetne osobe obuhvaća 71 pravomoćno izrečenu odluku kojom je prema tim osobama izrečena ta sankcija.

Tablica 1 pruža uvid u ukupan broj mlađih punoljetnih osoba kojima je izrečena kazna maloljetničkog zatvora.

Tablica 1.

Mlađi punoljetnici - duljina maloljetničkog zatvora

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	ukupno aps.	%
Ukupno kazni maloljetničkog zatvora	2	6	13	10	15	25	71	100
6 mj.			5	1	4	4	14	19,7
6-12 mj.	1	3	5	5	3	3	20	28,2
1-2 g.		1	2	2	4	13	22	31,0
2-3 g.		2			3	3	8	11,3
3-4 g.	1			2		2	5	7,0
4-5 g.								
5-6 g.								
7-8 g.								
8-9 g.			1		1		2	2,8
9-10 g.								

Na osnovi dobivene analize proizlazi da su suci prema 34 ili 48,0% mlađih punoljetnika izrekli kaznu zatvora u trajanju do 1 godine. Prema 22 ili 31,0% osoba izrečena je kazna zatvora u trajanju od 1 do 2 godine, dok su kazne u duljem trajanju daleko manje zastupljene. Samo u dva slučaja izrečena je kazna maloljetničkog zatvora u duljem trajanju od 5 godina, za razliku od maloljetnih osoba za koje je u navedenom periodu izrečeno znatno više takvih kazni maloljetničkog zatvora. Naime, kada se radilo o mlađim punoljetnicima koji su počinili teška kaznena djela praćena odgojnom zapuštenošću s dubokim i fiksiranim poremećajima osobnosti, najčešće disocijalnog tipa, tada su suci i državni odvjetnici pravilno procjenjivali da izricanje kazne maloljetničkog zatvora ne bi bilo opravdano i da u takvim slučajevima postupak valja voditi po odredbama općeg kaznenog prava.

Promatrajući teritorijalnu rasprostranjenost, uočljivo je da se Zagreb, Bjelovar i Koprivnica ističu po znatno većoj zastupljenosti mlađih punoljetnika kojima je izrečena kazna maloljetničkog zatvora u usporedbi s ostalim područjima u Republici Hrvatskoj (tablica 2 - prilog IV).

Analizirajući povezanost vrste kaznenih djela s kaznom maloljetničkog zatvora, vidi se da se najveći broj kazni maloljetničkog zatvora kod mlađih punoljetnih osoba odnosi na imovinske delikte (50 ili 70%), a zatim slijede

kaznena djela vezana uz zlouporabu opojnih droga (7 ili 9,8%). U promatranjoj analizi među kaznenim djelima protiv života i tijela mlađi punoljetnici kojima je izrečena kazna maloljetničkog zatvora sudjeluju sa svega 3 i 4,2% ukupnog broja osuđenih osoba te dobne skupine (tablica 3 - prilog V).

Što se tiče duljine kazne maloljetničkog zatvora izrečene mlađim punoljetnicima za pojedina kaznena djela, iz tablice 3 - prilog V ujedno proizlazi da je prema 56 ili 80% mlađih punoljetnika od ukupno 71 analiziranog slučaja izrečena kazna zatvora u trajanju do 2 godine, pri čemu više od polovice njih do 1 godine. Takva je kazna izrečena pretežno za imovinske delikte, i to krađu iz čl. 217. st. 1. KZ, razbojništvo iz čl. 218. st. 1. i 2. KZ, razbojničku krađu iz čl. 219. st. 1. KZ i iznudu iz čl. 234. st. 1. KZ. U toj kategoriji osoba nalaze se i mlađi punoljetnici koji su počinili kazneno djelo ubojstva iz čl. 90. i kazneno djelo zlouporabe opojnih droga iz čl. 173. st. 2. KZ. Kazne u duljem trajanju za ovu dobnu skupinu neznatno su zastupljene, pa je tako uvidom u spise utvrđeno da je samo u dva slučaja izrečena kazna zatvora iznad četiri godine maloljetničkog zatvora, a radilo se o dva mlađa punoljetnika koji su počinili kaznena djela teškog ubojstva iz čl. 91. KZ i za njih im je izrečena kazna maloljetničkog zatvora u trajanju od 8-9 godina.

Ispitujući rezultate postupka u povodu žalbi, dobiveni su gotovo identični podaci kao i kod maloljetnih osoba.

U analiziranim predmetima (71) žalbe su podnesene u 39 ili 55% predmeta (tablica 4).

Tablica 4.

Mlađi punoljetnici - odnos podnesenih i nepodnesenih žalbi
(1998.-2003.)

Ukupno kazni maloljetničkog zatvora	71	100
Podneseno žalbi	39	55,0
Nije podnesena žalba	32	45,0

Tablica 5 pruža uvid u ishod podnesenih žalbi.

Tablica 5.

Mlađi punoljetnici - drugostupanjske odluke u povodu žalbe na kaznu
(1998.-2003.)

Odluka višeg suda	Žalba državnog odvjetnika	Žalba mlađeg punoljetnika	Žalba državnog odvjetnika i mlađeg punoljetnika	Ukupno Aps. %
Kazna potvrđena	2	17	8	27 69,2
Kazna snižena		4	1	5 12,8
Kazna povišena	1		6	7 17,9
Ukupno	3	21	15	39 100

Promatrajući ishod žalbe vidi se da je sud drugog stupnja u 27 ili 69,2% slučajeva potvrdio prvostupanjsku odluku, dok je u 5 ili 12,8% slučajeva kaznu snizio odnosno u 7 ili 17,9% slučajeva kaznu povišio.

Tablice 6 - prilog VI, 7 i 8 pružaju uvid u koliko je slučajeva i za koja kaznena djela presuda u pogledu odluke o kazni prema mlađem punoljetniku potvrđena odnosno snižena ili povišena.

Tablica 7.

Mlađi punoljetnici - kazna u povodu žalbe snižena (1998.-2003.)

	Kazneno djelo	Prvostupanjska odluka	Žalba državnog odvjetnika	Žalba mlađeg punoljetnika	Drugostupanjska odluka
1	čl. 173. st. 2. zlouporaba opojnih droga	2 g.		da	1 g. i 6 mj.
2	čl. 188. st. 1. silovanje	3 g. i 6 mj.		da	3 g.
3	čl. 218. st. 1. razbojništvo	2 g.		da	1 g. i 3 mj.
4	čl. 218. st. 2. razbojništvo	1 g. i 6 mj.	da	da	1 g. i 4 mj.
5	čl. 218. st. 2. razbojništvo	2 g.		da	1 g. i 6 mj.

Tablica 8.

Mlađi punoljetnici- kazna u povodu žalbe povišena (1998.-2003.)

	Kazneno djelo	Prvostupanjska odluka	Žalba državnog odvjetnika	Žalba mlađeg punoljetnika	Drugostupanjska odluka
1	čl. 91. teško ubojstvo	5 g. i 6 mj.	da	da	8 g.
2	čl. 173. st. 2. zlouporaba opojnih droga	7 mj.	da	da	1 g.
3	čl. 218. st. 2. razbojništvo	2 g.	da		2 g. i 6 mj.
4	čl. 218. st. 2. razbojništvo	pridrđaj maloljetničkog zatvora	da	da	8 mj.
5	čl. 218. st. 2. razbojništvo	pridrđaj maloljetničkog zatvora	da	da	6 mj.
6	čl. 218. st. 2. razbojništvo	pridrđaj maloljetničkog zatvora	da	da	7 mj.
7	čl. 218. st. 2. razbojništvo	1 g.	da	da	2 g.

Što se tiče povišenih kazni maloljetničkog zatvora, analiza pokazuje da je u 3 slučaja pridrđaj maloljetničkog zatvora, koji je kao maloljetnička sankcija izrečen mlađim punoljetnim osobama, odlukom suda drugog stupnja izmijenjen u povodu žalbe državnog odvjetnika u kaznu maloljetničkog zatvora.

ZAKLJUČAK

Ova analiza pokazala je da prema *maloljetnim počiniteljima* kaznenih djela sukladno intencijama zakonodavca sudovi izriču kazne maloljetničkog zatvora samo u iznimnim slučajevima koristeći se prije svega širokom lepezom odgojnih mjera predviđenih za maloljetnike. Tako se u Republici Hrvatskoj već niz godina prema maloljetnim osobama godišnje izriče između 1% - 2% maloljetničkog zatvora od ukupnog broja izrečenih maloljetničkih sankcija.

Iz prikupljenih podataka o duljini kazne maloljetničkog zatvora izrečenog za pojedina kaznena djela slijedi da je polovici od 56 osuđenih maloljetnih osoba izrečena kazna maloljetničkog zatvora za kaznena djela protiv imovine (30 ili 53,6%), a zatim po broju slijede maloljetnici koji su počinili kaznena djela protiv života i tijela (13 ili 23,2%). Šestorici maloljetnika izrečena je kazna zbog kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa, a četvorici maloljetnika zbog zlouporabe opojnih droga. Ostala kaznena djela za koja je izrečena kazna jesu kazneno djelo iznude iz čl. 234. st. 1. KZ, opće opasne radnje iz čl. 263. st. 1. KZ i izazivanja prometne nesreće iz čl. 272. st. 3. KZ.

Ako se ta kaznena djela stave u odnos s duljinom kazne maloljetničkog zatvora, proizlazi da je kazna zatvora u trajanju do 2 godine izrečena pretežno za kaznena djela protiv imovine, i to kazneno djelo teške krađe iz čl. 217. st. 1. KZ, razbojništva iz čl. 218. st. 1. i 2. KZ i razbojničke krađe iz čl. 219. st. 1. KZ (24 ili 34,0%). U toj kategoriji osoba nalaze se, međutim, i maloljetnici koji su počinili i kaznena djela ubojstva iz čl. 90. KZ i teškog ubojstva iz čl. 91. KZ, ali i kazneno djelo silovanja iz čl. 188. st. 1. i 2. KZ. Samo devetorici maloljetnika izrečene su kazne u duljem trajanju od 5 godina. Uvidom u spise utvrđeno je da se od toga u dva slučaja radilo o kaznenom djelu ubojstva iz čl. 90. KZ, a u pet slučajeva kaznenom djelu teškog ubojstva iz čl. 91. KZ. Samo u jednom slučaju, i to za kazneno djelo teškog ubojstva, izrečena je kazna zatvora u trajanju od 10 godina.

Prema mlađim punoljetnim osobama od 1998. godine postotak izrečenih maloljetničkih sankcija, uključujući i kaznu maloljetničkog zatvora, kontinuirano raste, pa je tako prema podacima godišnjeg izvješća iz 2003. godine kazna maloljetničkog zatvora izrečena prema 44 ili 10,3% mlađih punoljetnika. Porast broja mlađih punoljetnika kojima je izrečena kazna maloljetničkog zatvora u skladu je s provjerenim i prihvaćenim stajalištima kriminološke znanosti o potrebi posebnog i privilegiranog kaznenopravnog položaja ove kategorije mladeži ako su, naravno, ispunjene pretpostavke i kriteriji za izbor takve sankcije.

Analizirajući povezanost vrste kaznenih djela s kaznom maloljetničkog zatvora vidi se da se najveći broj kazni maloljetničkog zatvora kod mlađih punoljetnih osoba odnosi na imovinske delikte (50 ili 70%), a zatim slijede kaznena djela vezana uz zlouporabu opojnih droga (7 ili 9,8%). U promatranoj analizi među kaznenim djelima protiv života i tijela mlađi punoljetnici kojima je izrečena kazna maloljetničkog zatvora sudjeluju sa svega 3 i ili 4,2% ukupnog broja osuđenih osoba ove dobne skupine.

Što se tiče duljine kazne maloljetničkog zatvora izrečene mlađim punoljetnicima za pojedina kaznena djela, proizlazi da je prema 56 ili 80% mlađih punoljetnika od ukupno 71 analiziranog slučaja izrečena kazna zatvora u trajanju do 2 godine, pri čemu više od polovice njih do 1 godine. Takva kazna izrečena je pretežno za imovinske delikte, i to krađu iz čl. 217. st. 1. KZ, razbojništvo iz

čl. 218. st. 1. i 2. KZ, razbojničku krađu iz čl. 219. st. 1. KZ i iznudu iz čl. 234. st. 1. KZ. U toj kategoriji osoba nalaze se i mlađi punoljetnici koji su počinili kazneno djelo ubojstva iz čl. 90. i kazneno djelo zlouporabe opojnih droga iz čl. 173. st. 2. KZ. Kazne u duljem trajanju za tu dobnu skupinu neznatno su zastupljene, pa je tako uvidom u spise utvrđeno da je samo u dva slučaja izrečena kazna zatvora iznad četiri godine maloljetničkog zatvora, a radilo se o dva mlađa punoljetnika koji su počinili kaznena djela teškog ubojstva iz čl. 91. KZ i za ta im je djela izrečena kazna maloljetničkog zatvora u trajanju od 8-9 godina.

Imajući u vidu zakonski maksimum kazne maloljetničkog zatvora od 5 i 10 godina, zaključno se može reći da je ova analiza pokazala da se iskorištenost zakonskog okvira od sudova prema maloljetnim i mlađim punoljetnim počiniteljima kaznenih djela, pa i onda kada je riječ o najtežim kaznenim djelima, kreće u njegovim donjim granicama.

Tablica 2.

Maloljetnici - duljina kazne maloljetničkog zatvora prema nadležnosti županijskih sudova (1998.-2003.)

Duljina kazne	BJ	ČK	DU	GS	KA	KO	OS	PU	PŽ	RI	SI	SB	ST	ŠI	VA	VU	ZD	ZG	ZL	Ukupno aps. %	
6 mj.		1				1		1	1	3			1	1						9	16,1
6-12 mj	1							1			1				1		1	4		9	16,1
1-2 g.	1				1		2	2	3	2			2		3		1	2		19	34,0
2-3 g.	1						1		1	1					1					5	8,9
3-4 g.															1					2	3,6
4-5 g.																		3		3	5,3
5-6 g.							1				1		1					1		4	7,1
6-7 g.											1									1	1,8
7-8 g.																					
8-9 g.		1																1	1	3	5,3
9-10											1									1	1,8
Ukupno	3	2			1	1	4	4	5	6	5		4	1	6		2	11	1	56	100

Prilog II

Tablica 3.

Maloljetnici - dujina kazne maloljetničkog zatvora prema kaznenim djelima (1998.-2003.)

Kazneno djelo	6 mj.	6-12 mj.	1-2 g.	2-3 g.	3-4 g.	4-5 g.	5-6 g.	6-7 g.	7-8 g.	8-9 g.	9-10 g.	Ukupno
čl. 90. ubojstvo			1			2	2					5
čl. 91. teško ubojstvo		1			1		1	1			2	7
čl. 92. ubojstvo na mah				1								1
čl. 125. st. 2. otmica					1							1
čl. 173. st. 2. zlouporaba opojnih droga			1									4
čl. 188. st. 1. i 2. silovanje		1	2			1					1	5
čl. 192. st. 1. spolni snošaj s djetetom		1										1
čl. 217. st. 1. teška krađa	5	2	5	2	1							15

Tablica 6.

Maloljetnici - kazna u povodu žalbe potvrđena (1998.-2003.)

	Kazneno djelo	Prvostupanjska odluka	Žalba državnog odvjetnika	Žalba maloljetnika	Drugostupanjska odluka
1	čl. 90. ubojstvo	5 g.		da	5 g.
2	čl. 90. ubojstvo	4 g.	da	da	4 g.
3	čl. 91. teško ubojstvo	6 g.		da	6 g.
4	čl. 91. teško ubojstvo	3 g. i 6 mj.		da	3 g. i 6 mj.
5	čl. 91. teško ubojstvo	10 g.		da	10 g.
6	čl. 91. teško ubojstvo	5 g.	da	da	5 g.
7	čl. 91. u svezi s čl. 33. teško ubojstvo u pokušaju	10 mj.	da	da	10 mj.
8	čl. 92. ubojstvo na mah	2 g.		da	2 g.
9	čl. 173. st. 2. zlouporaba opojnih droga	1 g.		da	1 g.
10	čl. 188. st. 2. silovanje	1 g. i 6 mj.		da	1 g. i 6. mj.
11	čl. 188. st. 2. silovanje	8 mj.		da	8 mj.
12	čl. 188. st. 2. silovanje	1 g.		da	1 g.
13	čl. 263. st. 1. općeopasna radnja	1 g. i 6 mj.		da	1 g. i 6 mj.
14	čl. 217. st. 1. teška krađa	1 g.		da	1 g.
15	čl. 217. st. 1. teška krađa	1 g. i 6 mj.		da	1 g. i 6. mj.
16	čl. 217. st. 1. teška krađa	6 mj.		da	6 mj.
17	čl. 217. st. 1. teška krađa	1 g i 6 mj.		da	1 g. i 6 mj.

Nastavak tablice 6.

18	čl. 217. st. 1. teška krađa	6 mj.		da	6 mj.
19	čl. 217. st. 1. teška krađa	2 g.		da	2 g.
20	čl. 217. st. 1. teška krađa	3 g.		da	3 g.
21	čl. 217. st. 1. teška krađa	2 g. i 6 mj.		da	2 g. i 6 mj.
22	čl. 218. st. 1 razbojništvo	5 g.		da	5 g.
23	čl. 218. st. 2. razbojništvo	1 g.	da	da	1 g.
24	čl. 218. st. 2. razbojništvo	1 g.		da	1 g.
25	čl. 218. st. 2. razbojništvo	6 mj.		da	6 mj.
26	čl. 218. st. 2. razbojništvo	1 g. i 3 mj.	da	da	1 g. i 3 mj.
27	čl. 218. st. 2. razbojništvo	1 g.	da	da	1 g.
28	čl. 218. st. 2. razbojništvo	10 mj.	da	da	10 mj.

Tablica 2.

Mlađi punoljetnici - duljina maloljetničkog zatvora prema nadležnosti županijskih sudova (1998.-2003.)

Duljina kazne	BJ	ČK	DU	GS	KA	KO	OS	PU	PŽ	RI	SI	SB	ST	ŠI	VA	VU	ZD	ZG	ZL	Ukupno aps. %
6 mj.	5				2	1			3								1	2		14 19,7
6-12 mj.	2				6	2			1				1				5	3		20 28,2
1-2 g.	4	1			1	3	1	1	1	2					1		2	6		22 31,0
2-3 g.	1						1											6		8 11,3
3-4 g.									1						1			3		5 7,0
4-5 g.																				
5-6 g.																				
6-7 g.																				
7-8 g.																				
8-9 g.											1								1	2 2,8
9-10 g.																				
Ukupno	12	1			9	7	1	1	6	2	1		1		2		8	20	1	71 100

Tablica 3.

Mlađi punoljetnici - duđina kazne maloljetničkog zatvora prema kaznenim djelima (1998.-2003.)

Kazneno djelo	6 mj.	6-12 mj.	1-2 g.	2-3 g.	3-4 g.	4-5 g.	5-6 g.	6-7 g.	7-8 g.	8-9 g.	9-10 g.	Ukupno
čl. 90. - ubojstvo			1									1
čl. 91. - teško ubojstvo										2		2
čl. 173. st. 2. zlouporaba opojnih droga	3		2	2								7
čl. 188. st. 1. i 2. - silovanje		1			2							3
čl. 192. st. 2. spolni odnos s djetetom	1											1
čl. 217. st. 1. - teška krađa	6	7	6	1	1							21
čl. 218. st. 1. i 2. razbojništvo	2	7	10	4	2							25
čl. 219. st. 1. razbojnička krađa				1								2
čl. 234. st. 1. - iznuda	1	1										2
čl. 272. st. 2. i 3. izazivanje prometne nesreće	1	2	3									6
čl. 318. st. 3. napad na službenu osobu		1										1
Ukupno	14	20	22	8	5					2		71

Tablica 6.

Mlađi punoljetnici - kazna u povodu žalbe potvrđena (1998.-2003.)

	Kazneno djelo	Prvostupanjska odluka	Žalba državnog odvjetnika	Žalba mlađeg punoljetnika	Drugostupanjska odluka
1	čl. 91. teško ubojstvo	8 g.		da	8 g.
2	čl. 173. st. 2. zlouporaba opojnih droga	6 mj.		da	6 mj.
3	čl. 173. st. 2. zlouporaba opojnih droga	6 mj.	da		6 mj.
4	čl. 173. st. 2. zlouporaba opojnih droga	2 g.	da	da	2 g.
5	čl. 173. st. 2. zlouporaba opojnih droga	2 g.	da	da	2 g.
6	čl. 188. st. 1. silovanje	8 mj.	da	da	8 mj.
7	čl. 188. st. 1. silovanje	3 g.		da	3 g.
8	čl. 192. st. 2. spolni odnos s djetetom	6 mj.	da	da	6 mj.
9	čl. 217. st. 1. teška krađa	10 mj.	da		10 mj.
10	čl. 217. st. 1. teška krađa	2 g.		da	2 g.
11	čl. 217. st. 1. teška krađa	1 g. i 6 mj.		da	1 g. i 6 mj.
12	čl. 217. st. 1. teška krađa	6 mj.		da	6 mj.
13	čl. 217. st. 1. teška krađa	7 mj.		da	7 mj.
14	čl. 218. st. 2. razbojništvo	1 g.		da	1 g.
15	čl. 218. st. 2. razbojništvo	1 g.		da	1 g.
16	čl. 218. st. 1. razbojništvo	8 mj.		da	8 mj.
17	čl. 218. st. 2. razbojništvo	1 g.		da	1 g.

Nastavak tablice 6.

18	čl. 218. st. 1. razbojništvo	1 g.		da	1 g.
19	čl. 218. st. 1. razbojništvo	1 g. i 3 mj.		da	1 g. i 3. mj.
20	čl. 218. st. 2. razbojništvo	2 g. i 6 mj.	da	da	2 g. i 6. mj.
21	čl. 218. st. 2. razbojništvo	2 g.	da	da	2 g.
22	čl. 218. st. 1. razbojništvo	3 g. i 6 mj.		da	3 g. i 6 mj.
23	čl. 218. st. 1. razbojništvo	3 g.		da	3 g.
24	čl. 219. st. 1. razbojnička krađa	10 mj.		da	10 mj.
25	čl. 272. st. 2. izazivanje prometne nesreće	1 g. i 3. mj.	da	da	1 g. i 3 mj.
26	čl. 272. st. 3. izazivanje prometne nesreće	8 mj.		da	8 mj.
27	čl. 318. st. 3. napad na službenu osobu	8 mj.	da	da	8 mj.

Summary

PRESCRIBED PUNISHMENT AND SENTENCING POLICY FOR MINORS AND YOUNG ADULT OFFENDERS SENTENCED TO IMPRISONMENT AND IMPRISON- MENT FOR JUVENILES

The sentence of imprisonment for juveniles as a sentence depriving minors of their freedom is the only real criminal sanction among juvenile sanctions, and, as such, the *ultima ratio* of juvenile criminal law. This sanction may, under the conditions referred to in Article 109 of the Juvenile Courts Act, also be pronounced for young adult offenders. The author of this paper discusses the specific character of the sentence of juvenile imprisonment in relation to the conditions of imposing the sanction, the duration of the sentence, and the purpose of the sanction and its content. She presents the results of the analysis of the duration of a juvenile prison sentence according to individual years and territorial deployment, and the duration of the juvenile imprisonment sentence in relation to the type of criminal offence.

By analysing the connection between the types of criminal offences and the juvenile imprisonment sentence, it can be found that the sentence pronounced for minors who committed criminal offences was, in the largest number of cases, a term of imprisonment for juveniles of up to 5

years, and only exceptionally a longer prison sentence. As for the term of imprisonment for juveniles imposed on young adult offenders for individual criminal offences, it was found that 80% of young adult offenders were given a prison sentence for a term of up to 2 years.

Taking into account the legal maximum of imprisonment for juveniles of 5 and 10 years, it can be stated that the analysis shows that the level of use of the legal framework by the courts towards minors and young adult offenders, even when dealing with the most serious criminal offences, remains within the lower limit.

